

ВІДГУК

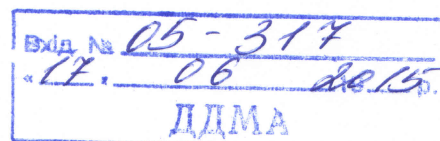
офіційного опонента на дисертацію Кондратової Наталі Володимирівни «Стратегія державного регулювання розвитку ринку нафтопродуктів України», яку представлено на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота є безсумнівно актуальною. Нафта та продукти її переробки відіграють провідну роль у розвитку світової економіки. Починаючи з 70-тих років ХХ століття, коли нафта перетворилась на домінуючий енергоносіє і стратегічний товар, кон'юнктура ринку нафти і нафтопродуктів опинилася в центрі уваги світового бізнесу і політики. На сьогодні нафта як енергоносіє знаходиться на вершині життєвого циклу і має найвищий рівень конкурентоспроможності. Потреби світової економіки в нафті і нафтопродуктах з кожним роком зростають, а оскільки ринок цих стратегічних товарів взаємодіє з іншими ринками (валютним, фондовим, інвестицій, праці тощо), то стан його впливає на розвиток усієї світової економіки – сприяє економічному зростанню або спричиняє настання рецесії.

Від кон'юнктури нафтового ринку особливо потерпає економіка країн-імпортерів нафти, серед яких й Україна. Останні десятиліття довели, що енергетична безпека цих країн пов'язана не стільки з гарантіями безперебійних поставок нафти, як з прийнятним рівнем цін. Для України, де власний видобуток нафти забезпечує лише 16,1% сучасних потреб економіки, цінова стабільність нафтового ринку є визначальною складовою енергетичної безпеки держави і важливим фактором забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності економіки. Формування цілісного бачення та послідовного втілення національної енергетичної стратегії, мінімізація негативних зовнішніх впливів на економіку потребують аналізу закономірностей функціонування національного ринку нафтопродуктів в контексті світових тенденцій, оцінювання відповідності його стану національним інтересам держави та визначення перспектив подальшого розвитку.

Актуальність дисертаційного дослідження також підтверджується його зв'язком з планом науково-дослідної роботи Донецького державного університету управління за темою: «Стратегічний розвиток національної економіки, регіонів і підприємств» (номер держреєстрації 0113U005211, 2013–2014 рр.), у рамках якої дисертантом удосконалено напрями стратегії державного регулювання ринку нафтопродуктів України та надано практичні рекомендації щодо заходів її реалізації.

З огляду на це, дисертаційне дослідження Кондратової Н.В., метою якого є поглиблення теоретичних основ формування стратегії державного регулювання вітчизняного ринку нафтопродуктів та розробка науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму її реалізації, спрямованого на забезпечення енергетичної безпеки України, є актуальним та своєчасним.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз дисертаційної роботи Кондратової Н.В. дає підстави стверджувати, що висновки і рекомендації, отримані у процесі дослідження, є науково обґрунтованими та мають теоретичне, методичне та практичне значення. Про це переконливо свідчить система використаних в роботі наукових методів і прийомів дослідження, репрезентативний обсяг проаналізованої статистичної інформації і наукових праць провідних вітчизняних і зарубіжних учених з проблем національної економіки, державного регулювання, стратегічного управління, менеджменту нафтопромислового комплексу, тощо.

Визначені в дисертації мета і завдання дослідження, об'єкт і предмет відповідають обраній темі, результати дослідження достатньо аргументовані та доведені теоретично, характеризуються науковою новизною та практичною значимістю.

Достовірність результатів дисертаційної роботи Кондратової Н.В. забезпечено логікою і послідовністю викладання наукових результатів дисертаційного дослідження та аналітичним узагальненням існуючих теоретичних розробок та практичного досвіду з проблем державного регулювання ринку нафтопродуктів України. Для достатнього обґрунтування отриманих результатів здобувачем використано значну інформаційну базу, яку становлять законодавчі та нормативно-правові акти з питань державного регулювання ринку нафтопродуктів України, дані Державної служби статистики України, Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, Міністерства фінансів України, Національного банку України, звітно-аналітична інформація міжнародного та вітчизняного нафтового ринку, ринку нафтопродуктів, монографічна та періодична література. У роботі обґрунтовано висновки та надано конкретні рекомендації, які є результатом наукового пошуку та всебічного аналізу економічних явищ відповідно до поставленої мети та завдань дослідження.

Значним позитивним моментом роботи є використання сучасних методів дослідження, зокрема: діалектичного, логічного та історичного методів, системного підходу, економіко-математичного моделювання, тощо.

Наукова обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, отриманих здобувачем при виконанні дослідження, підтверджується їх публікацією у 6 наукових фахових виданнях; апробацією і схваленням на 3 українських і міжнародних науково-практичних конференціях; практичним впровадженням в діяльність НАК «Нафтогаз України», ТОВ ТД «СКФ» та навчальний процес.

Дисертаційна робота цілком логічна у своїй структурній побудові, складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Науковим положенням, висновкам та рекомендаціям, які представлені в дисертації Кондратової Н.В., властива повнота, системність подання, достатній рівень обґрунтованості і достовірності.

Наукова новизна результатів дослідження. У дисертації Кондратової Н.В. обґрунтовано необхідність і практичну значимість вирішення актуального для економіки України завдання з наукового обґрунтування теоретико-методичних

засад формування стратегії державного регулювання ринку нафтопродуктів України та обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо її реалізації. Проведені дослідження дозволили отримати результати, що характеризуються істотною науковою новизною:

удосконалено:

концептуальні положення стратегії державного регулювання ринку нафтопродуктів, які полягають у теоретико-методологічному обґрунтуванні напрямів діяльності держави щодо створення правових й економічних передумов, необхідних для ефективного функціонування ринкового механізму згідно з державними цілями та пріоритетами національної енергетичної безпеки, соціальними програмами розвитку;

методичний підхід до вибору стратегії державного регулювання вітчизняного ринку нафтопродуктів, що враховує критерії забезпечення енергетичної безпеки країни, вимоги ЄС до створення резервів нафти та нафтопродуктів, можливості нарощування виходу нафтопродуктів у процесі переробки сировини на основі прогнозованого стимулювання інноваційної та інвестиційної діяльності нафтодобувних і нафтопереробних підприємств. Запропонований підхід дозволяє економічно обґрунтувати напрями державного регулювання розвитку ринку нафтопродуктів;

механізм державного регулювання ринку нафтопродуктів України, що, на відміну від існуючих, передбачає застосування методу когнітивного маятника з позиції врівноваження попиту і пропозиції (за рахунок регулювання вітчизняного виробництва) та узгодженості інструментів податкового, митного, інвестиційного, інноваційного, економічного та соціального впливу на розвиток ринку нафтопродуктів;

дістали подальшого розвитку:

актуалізація сфери резервного забезпечення на ринку нафтопродуктів, що обумовлюється залежністю України від постачання нафти з-за кордону, обмеженими можливостями швидкого нарощування обсягів постачання нафти та нафтопродуктів в Україну, наявною загрозою скорочення (припинення) постачання нафти (нафтопродуктів) в Україну через світові та регіональні кризові явища на ринку нафти, необхідністю дотримання вимог ЄС щодо створення мінімальних запасів нафти і нафтопродуктів. Зазначене уможливить відповідність державного регулювання ринку нафтопродуктів в Україні проголошеній політиці інтеграції в європейську спільноту, оскільки вимоги щодо наявності таких резервів передбачено директивами ЄС;

систематизація напрямів нормативно-правового регулювання ринку нафтопродуктів, які запропоновано структурувати за трьома аспектами: законодавче регулювання господарської діяльності суб'єктів ринку нафтопродуктів, що включає антимонопольне, антидемпінгове законодавство, законодавчі акти, на яких ґрунтується виробнича діяльність нафтопереробних заводів; законодавче регулювання торгівлі нафтопродуктами, що створює базу для встановлення цін, державного контролю якості нафтопродуктів та прозорості торговельних відносин на ринку; законодавче регулювання фінансових відносин суб'єктів ринку нафтопродуктів із Державним бюджетом з приводу сплати акцизних зборів, мита та рентних плате-

жів добувними компаніями;

систематизація стратегічних орієнтирів державного регулювання за рівнями національної економіки, що, на відміну від існуючих, дозволяє комплексно визначити напрями вирішення проблеми розвитку ринку нафтопродуктів. Реалізація ідентифікованих стратегічних орієнтирів сприятиме нарощуванню обсягів виробництва нафтопродуктів, підвищенню їх якості, скороченню імпорту моторного палива, задоволенню попиту на ринку вітчизняною продукцією, а отже, сталому економічному зростанню держави та її енергетичній безпеці;

рекомендації щодо удосконалення напрямів стратегії державного регулювання вітчизняного ринку нафтопродуктів, що полягають в обґрунтуванні доцільності застосування стратегії активної державної підтримки виробництва або стратегії врівноваження попиту та виробництва через стимулювання виробництва й обмеження попиту, що дозволять підвищити енергетичну незалежність України та забезпечити зростання показників розвитку національної економіки.

Практичне значення роботи і використання результатів дисертації. Наведені в дисертації теоретичні положення можуть бути використані для дослідження та практичного розв'язання проблем державного регулювання ринку нафтопродуктів в Україні. Реалізація рекомендацій, що містяться у роботі, сприятиме підвищенню ефективності функціонування ринку нафтопродуктів України, насамперед, за рахунок вибору найбільш ефективних механізмів його державного регулювання.

Наукові результати дисертаційної роботи знайшли своє практичне застосування в діяльності окремих установ та організацій, зокрема в НАК «Нафтогаз України» використовуються запропоновані підходи до динамізації вітчизняного ринку нафтопродуктів та актуалізації резервного забезпечення (довідка від 18.09.2014 р. № 12-05/36). Рекомендації щодо удосконалення напрямів державного регулювання розвитку ринку нафтопродуктів, що запропоновані автором, визнані ТОВ ТД «СКФ» доцільними до врахування при оновленні Енергетичної стратегії України (довідка від 09.10.2014 р.).

Результати дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Донецького державного університету управління МОН України при викладанні курсів «Державне регулювання економіки» та «Методика аналізу кон'юнктури світових товарних ринків» (довідка від 22.10.2014 р.).

Повнота викладу основних положень, висновків і рекомендацій, поданих у дисертації, в опублікованих працях. В опублікованих працях здобувача достатньо повно відображено зміст кандидатської дисертації, сутність отриманих результатів та їх наукову новизну. За результатами дослідження опубліковано 9 наукових праць загальним обсягом 4,31 ум.-друк. арк., у тому числі 6 статей у наукових фахових виданнях, 3 тези конференцій. Внесок автора у роботу, опубліковані у співавторстві належним чином конкретизовано в авторефераті у переліку опублікованих за темою дисертації праць. Обсяг, кількість і зміст друкованих робіт відповідають вимогам, що ставляться до кандидатських дисертацій. На захист дисертації виносяться виключно особисті розробки Кондратової Н.В.

Структура, стиль викладу та мова дисертаційної роботи. Роботу позитивно відрізняє продумана структура, чіткість та логічність розв'язання проблеми до-

слідження, обґрунтованість та аргументованість методів і підходів щодо рішення поставлених задач. Структурна побудова Кондратової Н.В. відповідає кваліфікаційним ознакам, стиль висловлювання та подача матеріалу досліджень є логічним, послідовним та зв'язаним єдиною цільовою спрямованістю. Стиль викладу матеріалу дисертації, висновків, наукових положень є логічним, послідовним, притаманним науковим дослідженням. Мова дисертації чітка, коректна та наукова. Оформлення дисертації в цілому відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника.

Ідентичність змісту автореферату та основних положень дисертації. В авторефераті в стислій формі розкрито актуальність обраної теми, основні наукові результати, які отримано в процесі дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації щодо використання результатів в практичній діяльності. Автореферат дисертації у повній мірі розкриває основні її положення і є ідентичним за структурою та змістом дисертації. Дисертація та автореферат відповідають вимогам, що пред'являються до робіт на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Дискусійні положення та зауваження. Позитивно оцінюючи отримані здобувачем результати дослідження, їх наукову новизну та практичну значущість, необхідно відзначити дискусійні положення дисертації та окремі недоліки і зауваження:

1. Розглядаючи питання розвитку вітчизняного ринку нафтопродуктів, слід було торкнутися проблем енергетичної залежності України та перспектив розвитку ринку в умовах зміни основних постачальників енергоресурсів в країну.

2. Недостатньо уваги приділено теорії та методології стратегічного управління, особливо у розрізі стратегічного регулювання секторів національної економіки.

3. Оскільки суттєвий вплив на ринок нафтопродуктів здійснюють державна експортно-імпортна політика, податкова політика та методи регулювання фінансових ринків, слід було розглянути ці напрями як основні пріоритети стратегічного регулювання ринку нафтопродуктів.

4. В умовах, коли попит на нафтопродукти суттєво випереджає пропозицію, застосовуються методи управління залишками запасів нафтопродуктів на складах. Проте ці питання залишилися поза увагою дисертанта.

5. Слід було чітко визначити основні шляхи переходу економіки України до ринку нафтопродуктів, що повністю регулюється державою.

Проте ці зауваження носять локальний характер і не знижують позитивну оцінку теоретичного рівня та практичного значення результатів дисертаційної роботи Кондратової Н.В.

Відповідність дисертації спеціальності та встановленим вимогам до дисертацій, які подані на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. За науковою новизною, обсягом та оформленням дисертація виконана відповідно до встановлених вимог, що пред'являються до дисертацій, які подано на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Зміст дисертації, її суть, отримані висновки та рекомендації дають можливість стверджувати, що дисертаційна робота Кондратової Наталі Володимирівни «Стратегія державного регулю-

вання розвитку ринку нафтопродуктів України», яка представлена на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, повністю відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Загальний висновок. Уважне і детальне ознайомлення з дисертацією Кондратової Н.В. дозволяє зробити висновок, що мета роботи повністю досягнута, поставлені завдання вирішені. Дисертаційна робота «Стратегія державного регулювання розвитку ринку нафтопродуктів України» є завершеним науковим дослідженням, спрямованим на вирішення актуального науково-практичного завдання – обґрунтування стратегії державного регулювання вітчизняного ринку нафтопродуктів, спрямованої на забезпечення енергетичної безпеки України. Зміст дисертації повністю відповідає темі і розкриває її. Оформлення дисертації відповідає вимогам до кандидатських дисертацій. Основні положення дисертації належним чином висвітлені в опублікованих наукових працях та в авторефераті.

Загальна оцінка дисертації – позитивна.

Вважаю, що подана до захисту робота «Стратегія державного регулювання розвитку ринку нафтопродуктів України» за обсягом проведених досліджень, науковим рівнем, змістом, прикладною значущістю і оформленням відповідає вимогам пп. 9, 11, 13 та 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор – Кондратова Наталя Володимирівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту
Красноармійського індустріального
Інституту ДВНЗ «Донецький національний
технічний» університет
Міністерства освіти і науки
України (м. Красноармійськ)

Т.В. Белопольська

Підпис д.е.н., доцента, професора кафедри «Менеджменту» КІІ ДонНТУ засвідчую:

В.о. директора КІІ ДонНТУ

С.П. Придятько

Відрук оформлено 17.06.2015

Вхідний сектор СВР № 12.105.03

Т.В. Веріца